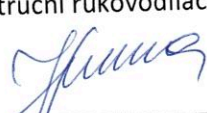
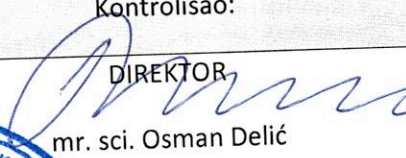

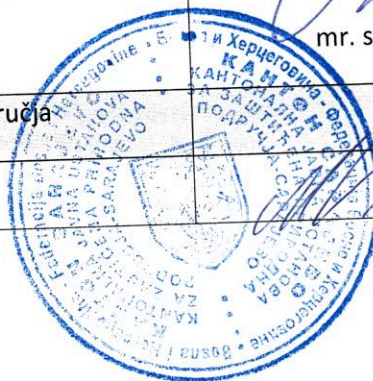

Broj: 01-343/20
Sarajevo, 01.06.2020. godine

P R O G R A M
ZAŠTITE, OČUVANJA, KORIŠTENJA I PROMOCIJE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA
KANTONALNE JAVNE USTANOVE ZA ZAŠTIĆENA PRIRODNA PODRUČJA
ZA 2020. GODINU

Sarajevo, maj 2020. godine

Pripremili:	Kontrolisao:
Elma Karović, stručni rukovodilac za zaštićena prirodna područja 	 DIREKTOR mr. sci. Osman Delić
Upravni odbor KJU za zaštićena prirodna područja	Utvrdjuje

SADRŽAJ

I UVODNI DIO	4
definisane aktivnosti iz planova upravljanja, ...	4
II DEFINISANE AKTIVNOSTI KOJE SE PLANIRAJU REALIZOVATI NA ZŠTOĆENIM PODRUČJIMA NA NIVOU JAVNE USTANOVE	5
II 1. Uspostava informacionog sistema.....	5
II 2. NATURA 2000, tipovi staništa i vrsta u zaštićenim područjima.....	6
II 3. Plan zaštite divljači.....	6
II 4. Operativni plan zaštite od požara.....	7
II 5. Nadzornička služba zaštite prirode u Javnoj ustanovi	7
Provođenje mjera iz Plana zaštite divljači na zaštićenim prirodnim područjima,.....	7
II 6. Edukacija uposlenika	7
II 7. Studijska putovanja.....	7
III DEFINISANE AKTIVNOSTI IZ PLANOVA UPRAVLJANJA I PRIVREMENIH UPRAVLJAČKIH SMJERNICA.....	7
III 1. Spomenik prirode "Skakavac"	8
III 2. Spomenik prirode "Vrelo Bosne"	8
III 3. Zaštićeni pejzaž "Bijambare"	10
III 4. Zaštićeni pejzaž "Trebević"	11
III 5. Zaštićeni pejzaž "Bentbaša"	12
IV PREGLED PROJEKATA JAVNE USTANOVE	13
IV 1. Projekti u fazi realizacije.....	13
IV 1. 1. Naziv projekta: "Uklanjanje arhitektonskih barijera za nepokretne i teško pokretne osobe na području Zaštićenog pejzaža Bijambare"	13
IV 1. 2. Naziv projekta: „Zaštita i unapređenje šumskih ekosistema na prostoru Zaštićenog pejzaža Trebević“	14
IV 1. 3. Naziv projekta: „Sportsko-rekreativne sprave na trim-stazi i rekviziti za osobe s invaliditetom na dječijem igralištu u obuhvatu Spomenika prirode Vrelo Bosne"	14
IV 2. Projekat Javne ustanove u procesu realizacije prema EU fondovima.....	15
IV 2. 1. Naziv projekta: Program prekogranične saradnje za područje jadransko - jonske regije „The Adriatic Ionian Programm – ADRION“	15
V NEPROGRAMSKE AKTIVNOSTI	15

Na osnovu člana 27. Zakona o ustanovama („Službeni list R BiH“, br. 6/92, 8/93 i 13/94), člana 156. stav 2. Zakona o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, broj 66/13) i člana 26. Pravila Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja, Upravni odbor Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja na trećoj redovnoj sjednici održanoj dana 01.06.2020. godine utvrdio je

**PROGRAM
ZAŠTITE, OČUVANJA, KORIŠTENJA I PROMOCIJE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA
KANTONALNE JAVNE USTANOVE ZA ZAŠTIĆENA PRIRODNA PODRUČJA
ZA 2020. GODINU**

I UVODNI DIO

Program rada je izrađen na osnovu planova upravljanja zaštićenih područja i usklađen s raspoloživim finansijskim sredstvima koji su utvrđeni u Budžetu Kantona Sarajevo i finansijskim sredstvima koje Javna ustanova ostvari naplatom usluga sa zaštićenih područja. Drugi izvori finansiranja Javne ustanove su projekti koje kandiduje prema institucijama na federalnom nivou i iz fondova EU.

Zaštićena područja čine 2,46% površine Kantona Sarajevo.

Program sadrži tri poglavlja i to:

- definisane aktivnosti koje se planiraju realizovati na svim zaštićenim područjima Javne ustanove,
- definisane aktivnosti iz planova upravljanja,
- aktivnosti koje nisu definisane planovima upravljanja.

Nadzor nad zakonitošću rada Javne ustanove provodi Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo. Javnom ustanovom upravlja Upravni odbor sastavljen od predsjednika i dva člana.

II DEFINISANE AKTIVNOSTI KOJE SE PLANIRAJU REALIZOVATI NA ZŠTOĆENIM PODRUČJIMA NA NIVOU JAVNE USTANOVE

U daljem dijelu teksta biće navedene planirane aktivnosti koje će obuhvatati realizaciju aktivnosti na svim zaštićenim područjima.

II 1. Uspostava informacionog sistema

Kroz projekat „Zaštita i promocija biodiverziteta i geobiodiverziteta kroz jačanje informaciono-tehničkih servisa u zaštićenim prirodnim područjima Kantona Sarajevo” realizovaće se digitalizacija zbog uspostave mehanizma za razmjenu podataka, standarda i iskustava. Ovo se postiže kroz analizu i uvođenje jedinstvenih tehničkih standarda i standarda iz oblasti biodiverziteta za potrebe razmjene podataka i spiskova vrsta i staništa, kao i za uspostavljanje trajnog dijaloga, koordinacije i komunikacije. Ovim projektom Javna ustanova bi bila pilot-projekat Federacije Bosne i Hercegovine u formiranju baze podataka za biodiverzitet. Formiranjem baze bi se uspostavila podloga koja bi potencijalno služila svim zainteresiranim stranama u procesu formiranja ovakvih baza. Projekt izrade baze podataka se može podijeliti u nekoliko aktivnosti, a to su utvrđivanje i analiza zahtjeva, projektovanje, implementacija, testiranje i na kraju održavanje.

Aktivnosti koje planiramo realizovati u 2020. godini su:

- zakup servera za potrebe spremanja podataka,
- angažman kompanije za izradu i održavanje web stranice (konsultanta/izvođača radova/isporučioca opreme),
- angažman kompanije za izradu i održavanje webGIS preglednika s GIS mapama (konsultanta/izvođača radova/isporučioca opreme),
- angažman kompanije za izradu i održavanje mobilne aplikacije (konsultanta/izvođača radova/isporučioca opreme),
- Marketing i promocija (izrada letaka, info-tabli sa barkodovima na ulazima u zaštićena područja, promo radionice i slične marketinške i promotivne aktivnosti),
- održavanje radionica s ciljnim grupama i korisnicima projekta.

Za potrebe efikasnog upravljanja i održavanja prirodnih i infrastrukturnih vrijednosti zaštićenih područja potrebno je razviti informacioni sistem i aplikacije na nivou Javne ustanove. Cilj je prikupiti sve podatke o imovinsko-pravnim odnosima u zaštićenim područjima, podatke o prirodnim vrijednostima i postojećoj infrastrukturi u jednu prostornu bazu koja će biti osnov za analize i planiranja.

II 2. NATURA 2000, tipovi staništa i vrsta u zaštićenim područjima

NATURA je ekološka mreža Europske unije koja obuhvata područja važna za očuvanje ugroženih vrsta biljaka i životinja i stanišnih tipova, s osnovnim ciljem zaštite bioraznolikosti.

U 2020. godini prateći dinamiku realizacije preostalih projektnih aktivnosti potrebno je još dovršiti marketing i promocija projekta. Prema navedenom, u 2020. godini Javna ustanova će organizovati prigodni događaj na kojem će se okupiti donosioci odluka, lokalna zajednica i sve zainteresirane strane kako bi se ukazalo na značaj uspostave i harmonizacije NATURA 2000 tipova staništa i vrsta. U svrhu što bolje promocije, projektni tim će pripremiti promotivni materijal o potencijalnim NATURA 2000 vrstama i staništima.

II 3. Plan zaštite divljači

Na osnovu dokumenta „Program zaštite divljači“, koji predstavlja planski dokument za razdoblje od 10 godina i čija provedba osigurava zaštitu divljači na površinama unutar obuhvata zaštićenih prirodnih područja, izrađen je i usvojen „Godišnji plan zaštite divljači“ putem kojeg će se osigurati provođenje planiranih programskih aktivnosti.

Plan zaštite divljači je utvrđen za period od 01.04.2020. do 31.03.2021. godine i u njemu su u okviru četiri zaštićena područja (Spomenik prirode „Skakavac“, Spomenik prirode „Vrelo Bosne“, Zaštićeni pejzaž „Bijambare“ i Zaštićeni pejzaž „Trebević“) detaljno obrađeni i predstavljeni ciljevi plana za ovaj period.

Kroz dokument detaljno su razrađene slijedeće aktivnosti:

Plan uzgojnih mjera, koji podrazumijeva plan nabavke hrane za prihranjivanje divljači koje bi se poduzele u cilju zadovoljenja životnih potreba pojedinih vrsta u kriznim situacijama (hrana, voda, zaklon), kao i izgradnja i održavanja potrebnih lovno – uzgojnih objekata.

Plan mjera zaštite divljači, koji podrazumijeva svakodnevni nadzor od strane uposlenih nadzornika prirode, kao i praćenje zdravstvenog stanja i razvoja divljači i vodenih ptica koje bi se odvijalo u saradnji s Veterinarskim fakultetom Univerziteta u Sarajevu.

Plan monitoringa divljači koje obitavaju na ovom području je veoma važan segment zaštite divljači. U skladu s donesenim planom, monitoring divljači će se odvijati postavljanjem nadzornih kamera na stalnim prelazima i mjestima okupljanja divljači, kao i terenskim aktivnostima koje podrazumijevaju praćenje i bilježenje tragova i prisustva divljači na prostoru.

Plan za provođenje mjera sprečavanja šteta od divljači, a koji se odnosi na poduzimanje svih mjera i radnji koje će dovesti do sprečavanja i smanjenja šteta od divljači na prostoru, kao i umanjenja konflikata s drugim interesnim subjektima na prostoru, a posebno s posjetiocima.

II 4. Operativni plan zaštite od požara

Javna ustanova je u skladu s odredbama Pravilnika o sadržaju planova za zaštitu šuma od požara („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 31/12) pripremila Operativni plan zaštite od požara za zaštićena prirodna područja za 2020. godinu, te nakon što ga je utvrdio Upravni odbor, isti je dostavljen Ministarstvu privrede Kantona Sarajevo - Upravi za šumarstvo na znanje.

II 5. Nadzornička služba zaštite prirode u Javnoj ustanovi

U 2020. godini predviđaju se aktivnosti na zaštiti, održavanju i očuvanju prirodnih vrijednosti, a ogledaju se u sljedećem:

- Neposredan nadzor u zaštićenim prirodnim područjima,
- Provođenje protivpožarne zaštite,
- Provođenje mjera iz Plana zaštite divljači na zaštićenim prirodnim područjima,
- Održavanje i čišćenje putnih komunikacija i vodnih tijela u zaštićenim područjima,
- Kontrola rada s mjerama zaštite fizičkih i pravnih lica koja obavljaju odgovarajuće djelatnosti u zaštićenim područjima,
- Saradnja s nevladinim sektorom, udruženjima i lokalnom zajednicom.

Za realizaciju gore navedenih aktivnosti zaduženi su nadzornici prirode i stručni saradnici Javne ustanove. Nadzornici će pratiti eventualne promjene prirodnih vrijednosti, preduzimati preventivne mjere zaštite (dežure na terenu vezane za sprečavanje pojave bespravničkih sječa, krivolova, pojave požara, prikupljanja podataka koja su vezana za divljač i sl.), nadzirati djelatnosti korisnika koje moraju biti u skladu s dozvoljenim mjerama, davati informacije o području i sl.

II 6. Edukacija uposlenika

Zaštićena područja evidentno svake godine, posjeti sve veći broj turista. Uposlenici Javne ustanove trebaju proći kroz tematske edukacione programe da bi mogli odgovoriti zahtjevima i preporukama struke, zahtjevima nevladinog sektora kao i zahtjevima za informacije ciljanih grupa i posjetioca.

II 7. Studijska putovanja

Ukoliko se steknu uslovi organizovati će studijska posjeta drugim zaštićenim područjima u zemljama regiona i Evropske unije svake za dva uposlenika u trajanju od pet dana s ciljem razmjene iskustava uposlenika zaštićenih područja. Na studijske posjete će ići različiti profili uposlenika zavisno od tema koje budu aktuelne i u zavisnosti od oblasti koje budu prezentovane.

III DEFINISANE AKTIVNOSTI IZ PLANOVA UPRAVLJANJA I PRIVREMENIH UPRAVLJAČKIH SMJERNICA

Definisane aktivnosti planirane za realizaciju u 2020. godini iz planova upravljanja zaštićenih područja i privremenih upravljačkih smjernica za Zaštićeni pejzaž "Bijambare" i Spomenik prirode "Vrelo Bosne".

III 1. Spomenik prirode "Skakavac"

❖ Očuvanje staništa i vrsta

➤ Monitoring vode

Tokom godine planirana je mikrobiološka i fizičko-hemijska analize vode.

➤ Očuvanje šumskih ekosistema od štetočina i bolesti

Pored Nadzorničke službe, pregled zdravstvenog stanja šuma i monitoring potkornjaka će obavljati Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

➤ Očuvanje ekosistema planinskih livada

Na području Skakavca registrovana je pojava sukcesije koja se redovnim košenjem treba zaustaviti s ciljem opstanka livadskih vrsta na području. Iz navedenih razloga planirano je košenje livada u Prvoj i Drugoj zoni zaštite Spomenika prirode "Skakavac".

❖ Razvoj infrastrukture područja

Prostornim planom posebnog područje prirodnog naslijeđa "Vodopad Skakavac" predviđena je izgradnja renđerske kuće na Ravnama koja će biti u funkciji nadzora upravitelja. S tim u vezi, Javna ustanova planira financirati elektrifikaciju lokaliteta Ravne u cilju uspostave renđerske kuće.

❖ Promocija područja

Javna ustanova već duži niz godina u saradnji s različitim organizacijama realizuje događaje koji svojim sadržajem promovišu zaštićena područja Kantona Sarajevo. Planirali smo sljedeće događaje:

"Skakavac trail" – brdsko trčanje u saradnji s Planinarskim društvom "Skakavac" koji će se održati u oktobru 2020. godine. Tradicionalno takmičenje u planinskom trčanju u kojem učestvuju trkači iz regiona i Evrope.

III 2. Spomenik prirode "Vrelo Bosne"

Zbog velike raznolikosti staništa i vrsta Javna ustanova planira praćenje i aktivnosti s ciljem njihovog očuvanja.

❖ Očuvanje staništa i vrsta

➤ **Monitoring voda**

Na području Spomenika prirode "Vrelo Bosne", planirano je uzorkovanje i ispitivanje vode na sadržaj teških metala i to olova (Pb), kadmija (Cd), cinka (Zn) i arsena (As). Također planirana je i analiza površinskih voda, te crpljenje otpadne vode i čišćenje sabirnih separatora bioprečištača na fijakerskom stajalištu.

❖ **Monitoring otpadnih voda**

Monitoring otpadnih vode je redovna aktivnost Javne ustanove i ista je od primarnog značaja u cilju postizanja dobrog stanja vodnih tijela bioprečištača. Za uzorkovanje i analizu stanja kvaliteta otpadnih voda zadužena je ovlaštena laboratorija.

➤ **Očuvanje ekosistema livada**

U cilju očuvanja ekosistema livada s brojnim vrijednim vrstama biljaka, planiramo organizovati redovnu kosidbu ovih staništa u prvoj i drugoj zoni zaštite kako isti ne bi podlegli daljnjem procesu primarne sukcesije i zarasli u šume. U slučaju zarastanja, vrijedne vrste biljaka i ekosistemi mogli bi biti zauvijek izgubljeni za prostor. Planiranim aktivnostima sačuvaće se izvorna vegetacija.

➤ **Sanacija i primjena uzgojnih mjera na stablima u Velikoj aleji**

Velika aleja je spomenik oblikovane prirode i vrtne arhitekture na kojoj Javna ustanova planira izvršiti sanacione radove i to:

- uklanjanje visokih panjeva,
- sanacija stabala koja su jako napadnuta truležnicama – ukloniti osušene dijelove stabala ili grana i stvoriti uslove za bolji prirast stabala,
- vađenje panjeva zaostalih od prethodnih sječa s ispunjavanjem rupe od panja i poravnanjem površine.

❖ **Razvoj infrastrukture područja**

U tekućoj godini Javna ustanova planira izvršiti pripremne radove za uređenje lokaliteta Stojčevac s ciljem da se smanji pritisak posjetilaca u Prvoj zoni zaštite Spomenika prirode odnosno na Vrelo Bosne. Izvršiće se obilježavanje granica zaštićenog područja uz zamjenu informacionih panoa na tačkama krajnjeg obuhvata. Nužna je sanacija rasvjetnih tijela s ciljem smanjenja negativnog uticaja na okoliš i čovjeka. Ukoliko se u tekućoj godini obezbjede dodatna novčana sredstva od prodaje ulaznica u područje, planirat će se rekonstrukcija pješačkih mostova na Vrelo Bosne.

❖ **Promocija područja**

Na području Spomenika prirode "Vrelo Bosne", Javna ustanova planira obilježavanje Dana planete Zemlje (22. april), Svjetskog dana zaštite okoliša (5. juni), te Evropskog dana bez automobila (22. septembar).

- Dan planete Zemlje (22.4. 2020.godine).

Izložba starih bicikala i takmičenje u biciklističkim egzibicijama učenika Treće osnovne škole na Ilidži.

-Svjetski dan zaštite okoliša (biciklijada) 05.06.2020.godine.

Tradicionalna biciklijada na kojoj učestvuju učenici ilidžanskih osnovnih i srednjih škola. Vozi se od početka Velike aleje do izvorišta Vrela Bosne i nazad uz policijsko i medicinsko obezbjeđenje.

– Evropski dan bez automobila (biciklijada) 22.09.2020. godine

Tradicionalna biciklijada na kojoj učestvuju učenici ilidžanskih osnovnih i srednjih škola. Vozi se od početka Velike aleje do izvorišta Vrela Bosne i nazad uz policijsko i medicinsko obezbjeđenje.

III 3. Zaštićeni pejzaž “Bijambare”

❖ Očuvanje staništa i vrsta

➤ Monitoring vode

Na ovom području će se mjesečno vršiti mikrobiološke i fizičko-hemijske analize vode za piće, kao i kontrole rezidualnog hlora. Pored ovih redovnih usluga planirano je izvršiti i uzorkovanje i analizu površinskih voda. Također, tokom godine predviđeno je i crpljenje otpadne vode i čišćenje sabirnih separatora bioprečištača na lokalitetu Informativno-edukacionog centra Bijambare.

➤ Monitoring otpadnih voda

Monitoring otpadnih voda je redovna aktivnost Javne ustanove i ista je od primarnog značaja u cilju postizanja dobrog stanja vodnih tijela. Za uzorkovanje i analizu stanja kvaliteta otpadnih voda zaduženo je pravno lice koje je ovlašteno za date usluge.

➤ Očuvanje ekosistema planinskih livada

Na području Bijambara registrovana je izražena pojava sukcesije koja redovnim košenjem treba biti zaustavljena s ciljem opstanka livadskih vrsta na području. Iz navedenih razloga planirano je košenje livada u drugoj i trećoj zoni zaštite.

➤ Očuvanje šumskih ekosistema od štetočina i bolesti

Sanitarnu sječu Javna ustanova planira izvršiti u skladu s dobrom praksom održavanja dobrog zdravstvenog stanja šuma. Sanitarnu sječu i radove izvode KJP “Sarajevo-šume” d.o.o. Sarajevo, dok će pregled zdravstvenog stanja šuma i monitoring potkornjaka, pored Nadzorničke službe, obavljati Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

➤ Očuvanje staništa

Centar za krš i speleologiju otkrili su tragove ognjišta u sedimentu u najvišim dijelovima Gornje bijambarske pećine. U tom dijelu otkrivena je paleolitska alatka od rožnaca koju su doveli u vezu sa struganjem sige. Vremenska determinacija starosti tog ognjišta, čiji je položaj u pećini jedinstven na našem prostoru, bacila bi novo svjetlo na karakter samog staništa. Dobijeni rezultati će doprinijeti kulturnoj valorizaciji cijelog Zaštićenog pejzaža “Bijambare”, posebno kulturno-historijskom aspektu ovog prostora.

❖ Razvoj infrastrukture područja

U tekućoj godini planirana je kompletna rekonstrukcija ulaza u zaštićeno područje, koja podrazumijeva zamjenu ulazne kapije, izgradnju naplatne kuće, te automatsku naplatu ulaska u zaštićeno područje. Planirana je i nabavka savremenih bicikala koja će obogatiti turističku ponudu zaštićenog područja. U

naplatnoj kući će uposlenici Javne ustanove izdavati posjetiocima bicikle, reklamni materijal i regulisati saobraćaj na parkingu.

❖ Promocija područja

U sklopu obilježavanja značajnih ekoloških datuma, na ovom području planiramo obilježiti Evropski dan parkova (24. april) s Osnovnom školom "Nafija Sarajlić" iz Sarajeva uz sportske igre, u septembru je Sajam lokalnih proizvoda i rukotvorina „Zlatne boje“ – Bijambare.

Svoje proizvode izlažu predstavnici lokalne zajednice koja gravitira na području Zaštićenog područja „Bijambare“.

Obilježavanje oktobra – mjeseca zaštite od požara – pripadnik profesionalne Vatrogasne brigade Kantona Sarajevo održaće predavanje o požarima učenicima Osnovne škole „Srednje“ iz Srednjeg.

III 4. Zaštićeni pejzaž "Trebević"

❖ Očuvanje staništa

➤ Monitoring voda

Na području Zaštićenog pejzaža „Trebević“ je predviđeno provođenje analiza površinskih voda Bistrički potok, na tri monitoring-tačke (u blizini dječijeg igrališta, na parkingu prema bob-stazi i u naselju Boguševac na izlazu iz zaštićenog područja), a u skladu sa Planom upravljanja Zaštićenim pejzažem „Trebević“.

➤ Očuvanje ekosistema planinskih livada

U cilju očuvanja ekosistema planinskih livada s brojnim vrijednim vrstama biljaka, planiramo organizovati redovnu kosidbu ovih staništa u drugoj i trećoj zoni zaštite kako isti ne bi podlegli daljnjem procesu primarne sukcesije i zarasli u šume. U slučaju zarastanja, vrijedne vrste biljaka i ekosistema mogle bi biti zauvik izgubljene za prostor. Planiranim aktivnostima sačuvaće se izvorna vegetacija Trebevića.

➤ Očuvanje šumskih ekosistema od štetočina i bolesti

Sanitarnu sječū Javna ustanova planira izvršiti u skladu s dobrom praksom održavanja dobrog zdravstvenog stanja šuma. Sanitarnu sječū i radove izvode KJP "Sarajevo-šume" d.o.o Sarajevo, dok će pregled zdravstvenog stanja šuma i monitoring potkornjaka, pored Nadzorne službe, obavljati Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

❖ Održavanje i razvoj infrastrukture

➤ Kontinuirano održavanje staza unutar zaštićenog područja

U prostoru postoji dovoljno pješačkih i planinskih staza, te edukacione staze na kojima je potrebno čišćenje koje nastaje uslijed zarastanja postojeće vegetacije. Pojedine šetnice su oštećene erozijom gdje je planirano izvršiti čišćenje propusta, obnavljanje stepenica, izgradnju potpornih zidova, te na pojedinim dijelovima staza uočena je potreba postavljanja ograde radi sigurnosti posjetilaca. Zbog velikog broja staza kojih ima na području, Javna ustanova planira svake godine njihovo opremanje, održavanje i eventualnu zamjenu oštećene opreme.

➤ **Razvoj infrastrukture područja**

Izradom saobraćajnog elaborata Javna ustanova je postavila saobraćajne znakove s ciljem ograničenja i zabrane saobraćaja kroz pješačke staze u prostoru (horizontalna saobraćajnu signalizaciju). U Tekućoj godini planirano je da se u skladu sa saobraćajnim elaboratom izvrši i vertikalna saobraćajna signalizacija.

Pored navedenog, adrenalinski sadržaji su predmet interesovanja posjetilaca. Takvi sadržaji trenutno ne postoje na području, mada postoji veliki potencijal za njihov razvoj. Međutim, Prostorni plan posebnog obilježja Zaštićenog pejzaža "Trebević" nije usvojen tako da pripremu idejnog projekta za adrenalinske sadržaje koji su planirani u ovoj godini Planom upravljanja prolongiramo do donošenja navedenog dokumenta..

❖ **Promocija područja**

– Svjetski dan zaštite šuma (21.03.2020. godine) Javna ustanova planira organizovati u saradnji sa JP „Sarajevo“ d.o.o.Sarajevo. Održaće se predavanje stručnog saradnika Javne ustanove o značaju šuma učenicima iz jedne ili dvije škole s područja općine Stari Grad u sali JP „Sarajevo“ Sarajevo na zaštićenom području.

– Svjetski dan biodiverziteta (22.5. sa JP „Sarajevo“ d.o.o.) – Trebević
Predavanje stručnog saradnika Ustanove o biodiverzitetu Trebevića učenicima iz jedne ili dvije škole s područja općine Stari Grad u sali JP „Sarajevo“ iz Sarajeva na Trebeviću.
Početkom jula biće održana međunarodna trka u brdskom biciklizmu „TrebaDH“ –Trebević u kojem učestvuju takmičari iz regiona i Evrope.

III 5. Zaštićeni pejzaž "Bentbaša"

❖ **Zaštita staništa i vrsta**

➤ **Monitoring površinske vode**

Na pomenutom zaštićenom području je u 2020. godini planirano vršenje usluga analiza površinskih voda na dvije monitoring-tačke (Dariva - Kozija ćuprija i u neposrednoj blizini kamenoloma).

➤ **Uklanjanje invazivnih vrsta**

Sječa stabala žljezdastog pajasena (*Ailanthus altissima*), sječa mladih stabala, a starijih prema doznaci, košenje invazivnih zeljastih biljnih vrsta, npr. ambrozije (*Ambrosia artemisiifolia*), zlatnice (*Solidago sp.*), japanskog dvornika (*Reynoutria japonica*), šimširovog moljca (*Cydalima perspectalis*) te ostalih invazivnih vrsta, utvrđenih tokom monitoringa.

➤ **Održavanje Aleje ambasadora**

Uklanjanje drugih drvenastih vrsta na području Aleje ambasadora u širini 5 m od aleje. Zaštita zasađenih stabala u Aleji ambasadora od mogućih šteta tokom kosidbe i postavljanje podrške stablima. Po potrebi zamjena značajno oštećenih stabala u Aleji ambasadora.

➤ **Unapređenje šuma i šumskih ekosistema**

Priprema Programa za unapređenje dijelova šumskih ekosistema (koji će razmotriti i uzgojne mjere na padinskim područjima s lijeve strane obale Miljacke). Nakon pripreme Programa, provedba predviđenih uzgojnih mjera za šumske ekosisteme.

➤ **Očuvanje ekosistema livada**

U cilju očuvanja ekosistema livada s brojnim vrijednim vrstama biljaka, planiramo organizovati redovnu kosidbu ovih staništa u prvoj i drugoj zoni zaštite kako isti ne bi podlegli daljnjem procesu primarne sukcesije i zarasli u šume. Potrebno je napomenuti da ovo zaštićeno područje ima izrazito visok stepen biodiverziteta.

❖ **Razvoj infrastrukture područja**

➤ **Uređenje i kontinuirano održavanje staza unutar prostora**

Javna ustanova će izraditi evidenciju svih staza u prostoru i pripremiti njihovu kategorizaciju. Izraditi plan prioriteta investicijskog održavanja te staze očistiti i na nekim mjestima, gdje su zarasle proširiti. Pored toga izgraditi pješačke staze sa odvodnjom u cilju sprečavanja procesa erozije. U tekućoj godini planiramo uspostaviti sistem prikupljanja i zbrinjavanja otpada. Adekvatno upravljanje otpadom u smislu frekvencije pražnjenja posuda, postavljanje dodatnih posuda za odlaganje otpada (koje trebaju biti ambijentalno uklopljene). Rješavaćemo problematiku otpadnih voda kroz izradu katastra objekata koji generiraju sanitarno-fekalne otpadne vode u zaštićenom području, te utvrđivanje objekata koji nisu spojeni na kanalizacionu mrežu.

IV PREGLED PROJEKATA JAVNE USTANOVE

IV 1. Projekti u fazi realizacije

Javna ustanova kandiduje projekte prema različitim organizacijama i institucijama, izrađenim projektima konkuriše po različitim programima i pozivima. Teme koje se projektuju su u skladu s upravljačkim dokumentima zaštićenih područja uz saglasnost Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo.

IV 1. 1. Naziv projekta: "Uklanjanje arhitektonskih barijera za nepokretne i teško pokretne osobe na području Zaštićenog pejzaža Bijambare"

Kratak sadržaj:

Razvoj Zaštićenog pejzaža "Bijambare" zasniva se na konceptu održivog razvoja gdje se javlja potreba za pokretanjem aktivnosti koje bi kroz proširenje turističke ponude ostvarile bolju turističku poziciju ovog prostora, te usmjerenim finansijskim aktivnostima omogućile očuvanje prirodnog nasljeđa. Pregledom i analizom posjeta ovom području, uviđamo da je sve više osoba starije životne dobi, djece s poteškoćama u razvoju, kao i osoba koje imaju neki oblik invaliditeta (nepokretne ili slabije pokretne osobe, slijepa ili slabovidna lica), koje dolaze da posjete Bijambare i uživaju u ljepotama ovog područja.

Postojeći objekti nisu prilagođeni za kretanje osobama s umanjenim tjelesnim mogućnostima, pa je svrha izrade projekta rješavanje karakterističnih dijelova na objektima da bi se spriječile i uklonile fizičke barijere za neometano i samostalno kretanje i korištenje.

IV 1. 2. Naziv projekta: „Zaštita i unapređenje šumskih ekosistema na prostoru Zaštićenog pejzaža Trebević“

Kratak sadržaj:

Projekat apliciran na osnovu Javnog poziva za dodjelu namjenskih sredstava iz oblasti šumarstva iz Budžeta Kantona Sarajevo za 2019. godinu, putem Ministarstva privrede Kantona Sarajevo.

Cilj projekta je provođenje integralne zaštite šumskih ekosistema kroz uspostavu higijene šumskih sastojina. Jačanje mjera na smanjenju opasnosti od nastanka i širenja šumskih požara, poboljšanje zdravstvenog stanja i vitalnosti šuma na ovom području, kao isticanje i očuvanje pejzažnih vrijednosti prostora.

Na osnovu utvrđenog cilja provodiće se sljedeće aktivnosti :

Uređenje putne komunikacije (protivpožarnih puteva i staza) u cilju smanjenja mogućnosti nastanka šumskog požara i uspostava higijene šuma čišćenjem terena od zaostale granjevine i drugog materijala pogodnog za razmnožavanje potkornjaka i nastanak požara.

IV 1. 3. Naziv projekta: „Sportsko-rekreativne sprave na trim-stazi i rekviziti za osobe s invaliditetom na dječijem igralištu u obuhvatu Spomenika prirode Vrelo Bosne“

Kratak sadržaj:

Ugovor o dodjeli bespovratnih finansijskih sredstava popisan je između Turističke zajednice Kantona Sarajevo i Javne ustanove.

Projektom je planirano da se na području Spomenika prirode "Vrelo Bosne" u prvoj zoni zaštite postavi:

- 10 (deset) sportsko-rekreativnih sprava od prirodnog materijala (drvo), u skladu sa prirodnim okruženjem na lokalitetu trim-staze
- 2 sprave, rekviziti za osobe s invaliditetom na dječijem igralištu.

Ciljevi projekta:

- Unapređenje razvoja turizma i rekreacije;
- Unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u smislu da im se omogući uključivanje i sudjelovanje u svim oblastima društva na ravnopravnoj osnovi sa ostalima;
- Podizanje svijesti javnosti o problemima pitanja invalidnosti s ciljem uklanjanja predrasuda, kulturoloških i psiholoških barijera.

IV 2. Projekat Javne ustanove u procesu realizacije prema EU fondovima

IV 2. 1. Naziv projekta: Program prekogranične saradnje za područje jadransko - jonske regije „The Adriatic Ionian Programm – ADRION“

Kratak sadržaj:

Glavni cilj projekta ADRIATICAVES je uspostavljanje i promocija prirodnog i arheološkog nasljeđa u pećinama ADRION regije kao turističkog proizvoda. Projekt ima fokus na održivom razvoju pećina kroz razvoj ekoturizma, uspostavljanju mreže turističkih pećina ADRION regije, kao i očuvanje kraških područja i drugih pećina koje nisu otvorene za javnost (Natura stanište 8310 (92/43 / EEC dir), a koje su ugrožene klimatskim promjenama i ilegalnim deponovanjem.

Javna ustanova je u toku 2020. planirala realizovati postavku speleološkog muzeja. Tokom 2020. godine planirano je rekonstrukcija rasvjete, nabavka ekološkog vozila, te je planirano niz marketinških i promotivnih aktivnosti koje su u skladu s projektnim zadatkom. Tokom cijelog projekta planirana je prezentacija i promocija kako ovog projekta, tako i samog prostora.

V NEPROGRAMSKE AKTIVNOSTI

Neprogramske aktivnosti predstavljaju takve aktivnosti koje nisu planirane u planovima upravljanja ili privremenim upravljačkim smjernicama.

Zbog sve izražajnije pojave saobraćanja motora - četverotočkaša i neodgovornog ponašanja vozača na području Spomenika prirode "Skakavac" ukazala se hitna potreba za postavljanje metalnih prepreka sa ciljem zaustavljanja kretanja. Na području ćemo postaviti metalne stubiće koji će onemogućiti kretanje motornog saobraćaja.